

عیراق دوای هاتنه‌گه‌ی بایدن و نویره‌گه‌ی سه‌در!

17-07-2022

نووسه‌ره‌گان

زریان روژه‌لاتی

کورتە : روودانی گۆرانکاری له سیاسه‌ته‌کانی نیو روژه‌لاتی نیوه‌پاست

نۆزەكەي سەدر و سەردانەكەي بايدىن بۇ رۇژھەلتى نۆۋەپاست، دوو روداوى گىرنگى رۇژانى رابردوون كە دەشى ئاراستە بە شىۋازى پىكەۋەنانى حكومەتى داھاتوۋى عىراق بەدىن. ھەلبەت گەللىك فاكىتەرى جىجىباي دىكەش ھەن بەلام ئەمانە ھەنوۋكەيىن. نۆزەكەي سەدر نەخشەپى ھەنگاۋەكانى داھاتوۋى ئەۋى دەرۇست، ئەۋەش نەك تەنیا حكومەت، بەلكوۋ كارىگەرى لەسەر كۆي پىرۇسە سىياسىيەكە دادەنەيت. سەردانەكەي بايدىن و دەرەنجامەكانىشى كارىگەرى لەسەر ھەلۋىستى ئىران لە عىراق و ناۋچەكە دادەنەيت، ۋەك نىكتىر لايەنى دەرەكى لە چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى كە ئىستا بە تەمايە حكومەت پىكەۋە بىت.

سەردانەكەي بايدىن و پىكەينانى حكومەتى عىراق

لەسەردانەكەي بايدىن بۇ رۇژھەلتى نۆۋەپاستەۋە دەنگى ۋەچەرنىك دى. نىكەي مانگىك بەرلە ئىستا ھەۋمەدباۋو تىشك بىخەمە سەركارىگەرىيەكانى لەسەر عىراق و كوردستان. [1] پىدەچى ئىدارەي بايدىن بە تەماي دروستكىردنى ھاۋسەنگىيەكى ھىزدارى بىت لە رۇژھەلتى نۆۋەپاست و ئىرانىش چاۋەپىيە بزانى ئەمە بە كىردەنى چى لى دەكەۋىتەۋە. راستىيەكەي، ئەۋان ھىۋايەكى زۇريان بە بايدىن ھەبوۋ تا كاتى ھاتەسەركار، بگەپتەۋە بۇ رىكەۋتەننامەي ئەتۆمى، بەلام بايدىن ئەۋانى توۋشى سەرسوۋرمان كىرد. چوۋنكە نەك ھەر تا ئىستا ئەۋى نەكردوۋە، بگە خەرىكە ترەمپ ئاسا دەجولتەۋە، ھەرچەند ھىشتا خۋاستى زىندوۋكردنەۋى رىكەۋتەنى ئەتۆمىشى لەسەردايە. سەردانەكەي بۇ ئەم ناۋچەيە زىاتىر بۇ دروستكىردنى ھاۋسەنگىيەك لە ئىۋان ھىزە ناۋچەيەكان بوۋ كە بەھۋى توۋانى موشەكى، درۋن و ھىزە پىرۇكسىيەكان و بەرنامەي ئەتۆمىيەۋە، زىاتىر بەللى ئىران داشكا بوۋ. دەبى چاۋەپىيە بىن بزىانين كە جۈلەي داھاتوۋى روسيا، چىن و ھەلۋىستەكانى داھاتوۋى ئىران ۋەك لايەنىكى دىكەي ئەم بابەتە چۈن دەبىن تا بزىانين ئەۋ ھاۋسەنگىيە دروست دەبىت يان ؟! بەلام رەنگە ئەۋە دىار بىت كە ئىران چى بە تەماي گىرۇكىردنى بارودۇخە بىت لە ناۋچەكە، يان دواجار مل بدات بۇ راھاتن لەگەل ئەۋ ھاۋسەنگىيە نۆپىيە كە ئەمىرىكا بە تەمايە دروست بىت، سىياسەتەكەي لە عىراق پاراستنى ئەۋ دۇخەيە كە لە ئارادايە. وانا رەنگە نەبەۋى دۇخەكە لەۋەي كە ھەبە ئالۋىزىر بىت. بەلام بۇچى؟

ھاۋكات لەگەل ئەگەرى زىادبوۋنى گىرۇپپەكان لە سورىا و لوبنان، رەنگە ئەۋە بۇرەيەكى گونجاۋ نەبىت بۇ ئىرانىيەكان كە دۇخى عىراق لەۋەي كە ھەبە ئالۋىزىر بىت. لە سوورىا ئىسرائىل ھىرشى بەردەۋامى ھەيە و لەۋانەيە توركىياش بى مەيل نەبىت ئۆپەراسىۋىنىكى دىكە بىكات، كە چەندەي دۇ ئىدارەي رۇژاۋا بىت، ئەۋەندەش لە دۇ بەرژەۋەندىيەكانى ئىرانىش دەبىت و، لەۋانەيە رى لەۋ ھەلى فراۋانبوۋنى نفوز و ھەلشكانەي ئىران لە سوورىا بگىرەت كە دۋاى كىشانەۋەي روسيا لە ھەندىك شوۋن بۇي رەخساۋە. ھەرۋەھا بە لەبەرچاۋگىرتنى ئەۋ گىرۇپپەي كە ئىستا لە لوبنان ھەيە، گىرۇكىردنى زىاتىر دۇخى عىراقىش شتىك نەبىت كە لە قازانجى تاران بىت. ئەمە بىچگە لەۋەي كە ئاراستەيەكى بەھىز لە عىراق دروستبوۋە كە دۇ ھەژمۋونى ئىرانە و تارانىش ناتۋان چاۋى لى بنوقىنەيت. ئەۋ بەۋدۋايانە بالىۋىزىكى تازەي لە عىراق دانا كە بە ئەسل عىراقى و خەلكى نەجەفە [2] و ئەمەش چەندەي پىرۇسەيەكى سىياسى و ئىدارى پەيۋەست بە ئىران خۇي بىت، ئەۋەندەش بۇ ھىۋىرۋىرۋەندەۋى ئەۋ رەۋتەي شەقامى شىيەيە كە پىۋايە ئىران جىياە و دەستۋەردان لە كاروبارىن دەكات. رەۋتى خۇپىشانەرانى نارازى و سەدرىيەكان خۋازىرى ھەژمۋونى ئىرانى نىن لە عىراق و پىدەچىت مەرچەيەتتى بالى شىيەش بە لەۋنىك بەۋ ئاراستەيەدا ھەنگاۋى نەبىت. بۇيە ئەگەر ئىتار بە تەمابىت حكومەتتىك بە دلى خۇي و بى گۈيدانە راي سەدر و لايەنەكانى دىكە دروست بىكات، ئەۋسا ئەگەر ھەيە دۇخەكە ۋەك 2018ى لى بىتەۋە، ۋەك چۈن دۋاى ماۋەيەك لە پىكەينانى حكومەتى عادل عەبدولمەھدى خۇپىشاندىن و نارەزايى سەرىھەلدا.

نۆزەكەي سەدر و پىكەۋەنانى حكومەت

لە راستىدا ھەر لە رۇژى پىش نۆزەكەۋە، ئەۋ ساتەي كە توپتى رابەرى رەۋتى سەدر بىلۋ كرايەۋە، نىشانەكانى ئەۋەي كە سەدر بە تەما نىيە جارى پەنا بۇ خۇپىشاندىن بەرىت دىار بوۋ. [3] راستىيەكەي دۇخى ئىستا بۇ سەدر ۋەك دوو شەشى يارى تاۋلە ۋايە. لە حكومەت نىيە و حكومەتىش دەكات. لە ئۆپۇزىسىۋنە، جارى تاكە سوۋرى شەقامىشە بەلام ئاراستە بە پىرۇسەي پىكەينانى حكومەتىش دەكات! ترسى سەركەي ئىتارىيەكان ئەۋە بوۋ كە سەدر گەمەكەيان لى تىكىدات، رەنگە ھەر ئەمەش ھۆكارى سەركەي خاۋەخاۋەكىردنى ئەۋان بوۋبىت لە پىكەۋەنانى حكومەتتىكى بى سەدر، ئەۋىش سەدرەپاى ئەۋەي كە پىشتر موقتەدا سەدر، دەرەفەتتىكى 40 رۇژەي پىدابوۋن تا حكومەت دروستبەكەن و نەيانتۋانى. لە نۆزەكەي ھەيى رابردوۋشدا سەدر دوۋەمىن دەرەفتى بە ئىتار دايەۋە تا حكومەت دروستبەكات. ئەۋ توۋانى خۇي بۇ راکىشانى خەلك بۇ سەر شەقام پىشاندا، بەلام دوۋەمىن دەرەفتىشى دايەۋە بە ئىتارىيەكان بۇ ئەۋەي حكومەت دروستبەكەن، ھەرچەند ھىلى سوۋرى بەسەرنۋاى مالكى و ھەندىك كاندىدى گىرمانەيى دىكە بۇ پۇستى سەركەۋەزىران ھىنا و ھەندىك مەرچىشى

سەرۆكۆهزيرانى داھاتوو كى دەبىت؟

وھك سالى 2010، ئەمجارەش لە ماسۇنە زياتر لە نۆ مانگىيەكەي پىكھىنانى حكومەت دا، نوري مالى ئەكتەرىكى سەرەكەيە و، وھك سالى 2018ش تۆپەكە لە مەيدانى گرووپەكانى نزيك لە ئىرانە. يەككە لەو بەرەبەستانەي كە ئەيھىشتوھ لەدوای كىشانەوھى سەدر لە پەرلەمان حكومەت پىك بىت، ناكۆكەيە نۆخۆبەكانى چوارچوھى ھاوئاھەنگىيە. ئەمەش لەوانەيە نيشانەيەك بىت بۆ ئەوھى كە ئەمجارە ئىران كەمتر دەپەوچ قەسەي تىدا بكات. بۆيە ئەگەر ھىچ نەگۆرپىت، رەنگە زياتر ھاوسەنگىيە نۆخۆبەكانى عىراق و ئىتار ئەوھ ديارى بکەن كە كى دەبىتە سەرۆكۆهزيرى داھاتوو. لەوانەيە دانانى كەسىكى لە سەركردە پلە يەكەمەكانى ئىتار (وھك مالى يان عامرى) واتاى تەحەداكردىنى سەدر بىت، مالى بىت ئەوھ ھەر تەحەدايىكى راستەوخۆيە و عامرىش بىت تەحەدايىكى ناراستەوخۆ دەبىت، چونكە ئەمە واتاى ئەوھەيە كە حكومەتەكەي بەھىز دەبىت و بە ھەبونى گرووپىكى بەھىزى وھك سەدرىش لە دەرەوھى پەرلەمان، لەوانەيە واتاى گرزى زياتر بىت كە پىدەچىت ئىتار و ئىرانىش لانىكەم لە ماوھى كورتخايەندا خوازيارى نەبن. ئەمە بىجگە لەوھى كە ئەگەر مالى بىتە سەرۆكۆهزير يان ھادى عامرى، دەتوانىت لەسەر ھاوسەنگىيە نۆخۆبەكانى ئىتارىش كاريگەرى داينىت. بۆيە عامرى كىشايەوھو پىدەچىت ناوى مالكىش زياترەك تەكتىك لەناواندا بى، ئەگىنا بە ھەبوونى قىتۇى ناراستەوخۆى مەرجەئەيەت، ھەبوونى سەدر و شەقامى نارازى شىعە و تۆمارە دەنگىيەكانى ئەم دوایيە، چانسى ئەو بۆ وەرگرتنى ئەو پۆستە كەمتر بووھتەوھ. خۆ ئەگەر شتىكى وھاش رووبىت، ئەوا وھك تەحەدايىكى گەرە دەبىت و دەبى عىراق خۆى بۆ قۇناخىكى نوچ ئامادە بكات.

بۆرەيەكى دىكەش مستەفا كازمى سەرۆكۆهزيرانى ئىستايە كە دوای نۆيژەكەي سەدر و ھاتنى بايدىن و تۆمارە دەنگىيەكانى مالى چانسەكەي زياتر بووھتەوھ. لەسەردەمى ئەودا گرفتى قەرزەكانى ئىران لای عىراق بە لەونىك چارەسەركرا. ناوبۆريوانى ئىران وسعوديەي كراد كە كارنامەبەكى جىي پەسندى لاينە دەرەكەيەكانە. ئەو مانۆرىكى زىرەكانەيشى كرد كاتىك كە ماوھەيەك بەرلە ئىستا سەردانى تارانى كرد. بەرلەوھى بچىتە جەدەش چوھ لای ئىتارى تەنسىقى لەكاتىكدا كە ئەمەي لەگەل لاينەكانى دىكەي عىراق نەكرد و دەپەوچىت پىيان بلى من دەتوانم ھاوسەنگى رابگرم. كۆبوونەوھەكەيشى لەگەل بايدىن و مەمەد بن سەلمان وھك سەرۆكۆهزيرىكى كاربەرىكەر، دەتوانى وھك پالېستىيەكى ئەمريكا و سعودى بۆ مانەوھى ئەو تەرجەمە بكرىتەوھ. پىدەچى مانەوھى مستەفا كازمى ھەتا ھەلبۇاردىنىكى دىكە بۆرەيەكى سەدرىش بىت. كازمى لە دەرەوھى عىراق و لە دەرەوھى ئىتار بەدوای پالېستىيە بۆ مانەوھى خۆى دەگەرپىت بەلام گەرفتەكەي ئەوھەيە كە جارى ئىتار پىي رازى نىن . بەئەگەرى زۆر دواچار بە لەبەرچاوغرتنى ھەموو فاكترانە، دواچار ئەگەرى رىككەوتنى لاينەكان لەسەر ناوى سىياسىيەكى پلە دووى چوارچوھى ھاوئاھەنگى كاريكى دوور لە چاوپەروانى نىيە، ھەرچەند كازمىش ھىشتا ھەر چانسىكى ماوھ.

كورد و سەرۆكايەتى كۆمار

دوو روانگە لە نۆ ئىتارەوھ سەبارەت بە پرسى سەرۆكايەتى كۆمار دەردەكەون، يەكيان داوا لە كورد دەكات كە رىككەون و يەكى دىكەش جاربەجار باس لەوھ دەكات كە ئەوان دەنگ بە كاندىدى يەكپىتى دەدەن. راستىيەكەي ئەوھەيە كە كىشانەوھى سەدر دۆخەكەي بۆ ئىتار گۆرپوھ. واديارە ئەوان ئەمجارە كەمتر دەپانەوچ دەست لە پرسى ھەلبۇاردىنى سەرۆكايەتى كۆمار وەرىدەن چونكە چەندەي پىويستيان بە يەكپىتى ھەيە، ئەوھەندەش پىويستيان بە پارتى ھەيە لە قۇناخى داھاتوو. تا لىزەوھەيە كە بۆرەي ھەرە گونجاو بۆ ئەوان رىككەوتنى پارتى و يەكپىتىيە. ديارە چانسى د. بەرھەم سالىح بۆ بوونەوھ بە سەرۆكۆكۆمار زياترە ئەگەر يەكپىتى و پارتى لەسەر كەسىكى دىكە رىككەكەون. چونكە گەرانەوھى ئەو لە بەغداوھ بۆ سلىمانى، دەتوانىت كاريگەرى لەسەر ھاوسەنگىيە نۆخۆبەكانى حىزبەكەي داينىت و، رەنگە ھەندىك لاينە ناوخۆيى و دەرەكەيش ئەپەوچىت كاريك بكرىت كە سەركردەكانى ئىستايە يەكپىتى تووشى گرفتى زياتر بن. بە ئەگەرى زۆر، تا خولەكى كۆتايى ھەولى سازانى ھەردوولا دەدرىت بەلام ئەگەر نەكرا، رەنگە دواچار دەنگ بە كاندىدەكەي يەكپىتى بدرىت، بەلام لە بەرامبەردا ئىمپىتازىكى واش بە پارتى بدرىت كە پىي رازى بىت. بەوچۆرەش دەرچەبەك بۆ يارىيەكى براوھ – براوھ بۆ ھەردوو لاينە كوردى بپەخسىت.

كۆتايى

گوتارەكەي سەدر لە نۆيژى ھەينى دووھەمىن دەرھەتى ئەو بوو بۆ ئىتار بۆ ئەوھى حكومەت پىكەوھە بنى. دوای ھاتنى بايدىن بۆ رۆژھەلاتى نۆپەراست دۆخى عىراق بۆ ئىران زياتر لە جاران گەنگ دەبىت، بۆيە بەئەگەرى زۆر، تاران وھك لاينە دەرەكەي نزيك لەو گرووپەي كە ئىستا

جَله‌وئ پښکھښانې حکومته تې به دهسته‌وه‌به، له عیراق به دواى هاوسه‌نگیبه‌کدا ده‌گه‌رېت. ئەمه‌ش ده‌توانیت به دۇخښک ته‌رجمه‌ به‌یته که حکومه‌ت ئیتاری بېت به‌لام به شه‌راکه‌تیکى ناراسته‌وخوئ سهدر (وه‌ک هیشتنه‌وه‌ی پۆسته‌کانى له نيو حکومه‌ت) یان لانیکه‌م به ره‌زاه‌ه‌ندیبه‌کى ریزه‌یى سهدر و پارتى و سوننه‌کانیش بېت. هاوشیوه‌ی ئەو بالانسه‌ی هیژداریبه‌ی که بایدن ده‌یه‌وئ له روژه‌لاتى نیوه‌پاست دروست بېت، ره‌نگه‌ دۇخښکى عیراقیش ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر به‌شیوه‌ی کاتیش بى به‌ره‌و راگرتنى هاوسه‌نگیبه‌ک پروات ئەگه‌ر دۇخه‌که وه‌ک ئیستا بمینیته‌وه.

<http://rudawrc.net/?p=2161> - [1]

- [2]

<https://www.irna.ir/news/84748271/%D8%B3%D9%81%DB%8C%D8%B1-%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%81%DB%8C-%D8%B4%D8%AF%D9%87-%D8%AC%D8%AF%DB%8C%D8%AF-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D9%88%D8%A7%D8%B1%D8%AF-%D8%A8%D8%BA%D8%AF%D8%A7%D8%AF-%D8%B4%D8%AF>

[/ https://fb.watch/ejBaLsvq](https://fb.watch/ejBaLsvq) - [3]